

CII 473

RP

Polska – Niemcy: kryzys czy dialog?

Na pytanie to nie sposób udzielić jednoznacznej odpowiedzi. Jest ich wiele i są bardzo zróżnicowane; w zależności od materii, jakiej dotyczą i okresu, jaki uwzględniamy. Ważniejsze jednak od odnotowywania kolejnych faz w stosunkach polsko-niemieckich i ich oceny wydaje się systematyczne dążenie do poznawania wszystkiego, co może sprzyjać wzajemnemu zrozumieniu, porozumieniu i zbliżeniu... I to niezależnie od projektu Eriki Steinbach utworzenia Centrum przeciwko Wypędzeniom, powstania Powiernictwa Pruskiego, w celu odzyskania skonfiskowanych majątków niemieckich w Polsce, oraz znanych reakcji w naszym kraju na obydwie inicjatywy. Pomimo także uchwały Sejmu z września 2004 r. dotyczącej reparacji za szkody wyrządzone Polsce w czasie II wojny światowej, czy przyjęcia w obu krajach wspólnej ekspertyzy, sporządzonej na zlecenie rządów RP i RFN w sprawie roszczeń z Niemiec przeciwko Polsce w związku z II wojną światową. Jak napisał bowiem Peter Bender:

„Polacy i Niemcy należą do tych narodów, których wzajemne relacje można zrozumieć tylko wówczas, jeśli odwołujemy się do historii. Wprawdzie istnieją naturalne różnice w sferze wpływów politycznych, interesów narodowych i mentalności, jednakże dopiero uświadomienie sobie balastu przeszłości uzmysławia nam i pozwala zrozumieć trudności z jakimi w ramach pojednania zmagają się obecnie oba te narody. Sukcesem zatem określić można to, co pomimo tych trudności udało się wspólnie osiągnąć”.

Lektura kolejnych tekstów (autorstwa dwóch Amerykanów i Niemca) pozwala na prześledzenie zmieniającej się roli nacjonalizmu w historiografii niemieckiej, odejście od dawnego nacjonalizmu i rosnącej identyfikacji z szerszą wspólnotą europejską; na zapoznanie się z różnymi sposobami ekonomicznego oddziaływania Niemców na Polskę w okresie międzywojennym, z konstatacją, że dopiero „w okresie W. Brandta Niemcy nauczyły się stosować politykę pozytywnych zależności (...), zaczynając stopniowo proces pojednania” oraz na ukazanie roli instytucji zdolnych do regulowania konfliktów występujących w przeszłości na obszarach przygranicznych między Niemcami (względnie Wolnym Miastem Gdańsk) a Polską.

W numerze tym nie mogło zabraknąć prezentacji polskich poglądów na temat majątkowych roszczeń niemieckich wysiedleńców, bardzo silnie wpływających obecnie na pogorszenie wzajemnych relacji polsko-niemieckich. Ponieważ sytuacja ta jest jedną z konsekwencji odmiennego interpretowania faktów historycznych autor tekstu ucieka się do prawa międzynarodowego, szukając w jego zasadach odpowiedzi na pytanie o zasadność takich roszczeń. Swoistą kontynuacją tej

problematyki jest tekst zawierający interesujące szczegóły dotyczące przygotowania i wydania „Dokumentacji wypędzenia Niemców z Europy Środkowo-Wschodniej” oraz nieopublikowania wyników tej części niemieckiego projektu, która analizowała ten problem w szerszym kontekście międzynarodowym.

Do współczesnej dyskusji na temat kultury pamięci wpisuje się natomiast zarówno próba ukazania w jaki sposób upamiętniano w pierwszych latach po wojnie martyrologię polską na terenach okupowanych przez Niemcy podczas II wojny światowej, jak i przyczynek do rozważań na temat wielokulturowości Gdańska.

Ostatni zamieszczony w tym numerze materiał o działalności organizacji Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży zawiera ogromny ładunek optymizmu. Pozwala mieć nadzieję, że dobre tradycje kontaktów młodzieżowych, wspierane i kontynuowane przez lata i to bez względu na klimat stosunków politycznych, ułatwią dialog między społeczeństwami obu krajów, niezależnie od występujących sytuacji kryzysowych.

Potrzebę istnienia takiego ciągłego dialogu potwierdzają również liczne spotkania i dyskusje odnotowane w kronice naukowej.